

спільноти. Спектр ідей вченого заслуговує на творче осмислення і використання як його сучасниками так і прийдешніми поколіннями вчених та педагогів-практиків [1-7].

Список літературних джерел.

1. Супрун М.О. Внесок наукової школи академіка В.М. Синьова в розвиток загальної та спеціальної психолого-педагогічної науки. – К.: Наук. метод. центр вищої освіти «Нові технології навчання»: наук. метод. зб. 2002. № 33. С. 137–145.
2. Шеремет М. К., Супрун М.О. Основні наукові здобутки В.М. Синьова та його наукової школи. Наукові школи НПУ ім. М.П. Драгоманова. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005, С. 138–243.
3. Супрун М.О. Академік В.М. Синьов та вітчизняна юридична психологія. Матер. всеукраїнської науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми юридичної психології». К: Київський нац. ун-т внутрішніх справ, 2006, С. 50–54.
4. Супрун М.О. Пенітенціарні аспекти педагогіки співпраці академіка В.М. Синьова. Вісник Академії управління МВС . 2008. –№ 3. С. 170–177.
5. Супрун М.О. Внесок наукової школи академіка В.М. Синьова в розвиток загальної та спеціальної психолого-педагогічної науки. Професор В.М. Синьов: до 70-річчя із дня народження. Бібліографічний покажчик. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. С. 13–23.
6. Супрун М.О. Дефектологія пенітенціарна. Міжнародна поліцейська енциклопедія. Т.8. Інформаційно-аналітична, освітня та наукова діяльність, психологічні засади поліцейської служби; міжнародне співробітництво. -К.: «Атіка», 2014. -С. 1469-1470.
7. Супрун М.О. Мої науково-педагогічні стежки: вибрані публікації. Збірник праць. К.: КДА, 2023. 344 с.

Сухіна Ірина Вячеславівна,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ

У ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

У сучасних умовах воєнного стану питання резильєнтності педагогів набуває особливої актуальності. Стійкість до стресу, здатність до адаптації та відновлення після кризових ситуацій визначають не лише ефективність

професійної діяльності вчителя, а й психоемоційний клімат у закладі освіти загалом. Саме тому проблема розвитку **резильєнтності** педагогів постає як ключовий напрям сучасної психологічної науки та спеціальної педагогіки зокрема.

Резильєнтність педагога є складним багаторівневим феноменом, який поєднує когнітивні, емоційно-вольові, мотиваційні та поведінкові компоненти. Вона визначає здатність фахівця зберігати ефективність професійної діяльності, внутрішню рівновагу та психічне здоров'я в умовах кризових чи травматичних ситуацій. Резильєнтний педагог не лише здатний адаптуватися до змін, а й трансформує негативний досвід у ресурс для розвитку, зберігаючи почуття сенсу професійної місії.

У науковій літературі резильєнтність розглядається як динамічна система взаємодії внутрішніх особистісних ресурсів (саморегуляція, самоефективність, оптимізм, смисложиттєві орієнтації) та зовнішніх факторів (соціальна підтримка, професійне середовище, командна взаємодія). Саме баланс цих складників визначає рівень професійної життєстійкості педагога.

Вітчизняні психологи підкреслюють зв'язок між професійною самореалізацією вчителя, внутрішніми цінностями, соціальною підтримкою й психологічним благополуччям. (Мерзлякова, 2023; Галузяк і Бойко, 2024).

Особлива увага приділяється: формуванню навичок емоційної компетентності; розвитку усвідомленої професійної позиції; застосуванню інтерактивних методів самопідтримки (арт-терапія, коучинг, психоосвітні семінари).

У контексті воєнних подій в Україні резильєнтність педагогів набуває особливого значення як механізм психічного самозбереження. Ключовими психологічними чинниками розвитку резильєнтності вчителя виокремлюють:

- позитивна Я-концепція, що підтримує почуття власної значущості та професійної гідності;

- усвідомлення смислу діяльності, яке надає роботі глибшого екзистенційного наповнення;
- соціальна підтримка колег і спільноти, яка формує відчуття єдності та безпеки;
- саморегуляція емоцій і когнітивна гнучкість, що забезпечують контроль над стресом;
- мотивація до допомоги іншим як форма просоціальної активності (Цюман і Нагула, 2022).

Таким чином, психологічна стійкість педагогів формується не лише на рівні індивідуальної психіки, а й у просторі професійної культури, колективної взаємодії та соціального контексту.

Вітчизняні автори підкреслюють, що в умовах соціальної турбулентності саме резильєнтність виступає провідним чинником збереження психічного здоров'я освітян і стабільності освітнього процесу.

Зарубіжні автори (Crompton et al., 2023; Yang et al., 2023) наголошують, що резильєнтність учителя формується завдяки взаємодії особистісних ресурсів (емоційна регуляція, рефлексивність, самоефективність) і зовнішніх – підтримка колег, довіра, чітка структура роботи.

Аналіз досвіду зарубіжних освітніх свідчить про те, що у країнах із розвиненою культурою психологічної підтримки педагоги проходять обов'язкові програми розвитку резильєнтності. Вони включають:

- когнітивно-поведінкові тренінги для відновлення мисленнєвої гнучкості;
- практики майндфулнес для зниження рівня тривожності та емоційного вигорання;
- формування орієнтації на зростання;
- рефлексивні практики професійного осмислення власного досвіду.

Ці підходи засвідчують, що розвиток резильєнтності є не епізодичним, а системним компонентом професійної підготовки й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Підсумовуючи вищесказане вбачається, що шляхи розвитку резильєнтності у педагогів на сучасному етапі освіти можуть включати наступні напрями:

1. Освітні тренінги з психологічної стійкості.

Доцільно включати модулі з емоційної саморегуляції, кризової комунікації, технік майндфулнес у програми підвищення кваліфікації педагогів.

2. Психологічна супервізія.

Регулярні зустрічі з психологом або коучем сприяють профілактиці вигорання, допомагають аналізувати професійні труднощі.

3. Організаційна культура підтримки.

Адміністрація має створювати безпечне середовище, де обговорення емоційних труднощів є нормою, а взаємодопомога – частиною корпоративних цінностей.

4. Програми самодопомоги.

Використання щоденних практик релаксації, ведення щоденника вдячності, усвідомлені перерви під час роботи – прості, але дієві інструменти для збереження стійкості.

Таким чином, резильєнтність педагогів, які навчають дітей з особливими освітніми потребами, є основою ефективної адаптації до викликів сучасності, індикатором їхньої психологічної зрілості та професійної компетентності. Вона визначає здатність не лише долати труднощі, а й розвиватися через них, зберігаючи ціннісну орієнтацію на виховання, гуманізм та соціальну відповідальність. Формування резильєнтності педагогів – це інвестиція у стабільність освітнього середовища, у розвиток майбутнього покоління, а також у психічне здоров'я суспільства в цілому.

Список літературних джерел.

1. Цюман, Т., & Нагула, О. (2022). Психологічні умови резильєнтності педагога в період воєнного стану. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, 38(2), 83-89.
<https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/351>
2. Мерзлякова, О. Л. (2023). Коди життєстійкості: проект з розвитку резильєнтності освітян. *Актуальні проблеми охорони психічного здоров'я*, (2), 115-122.
https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738369/1/Merzliakova_Art%20Therapy%20Space-Coll.of%20scient.articles-2022-Issue%2031%281%29%20%281%29-62-74.pdf
3. Галузяк, В., & Бойко, В. (2024). Психологічні підходи і техніки розвитку резильєнтності педагогів: зарубіжний досвід. *Серія: Педагогіка і психологія*, (1), 77-86. <https://vspu.net>
4. Crompton, H., et al. (2023). *Teacher resilience during COVID-19*. *Frontiers in Education*, 8, 9854409.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9854409>
5. Yang, M., et al. (2023). *Teaching with collective resilience during COVID-19*. *Frontiers in Psychology*, 14, 9899788.
<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9899788>

Таранченко Оксана Миколаївна

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник

Інституту спеціальної педагогіки та психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС ТЕХНОЛОГІЙ

ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Інклюзивна освіта у світовому вимірі наразі розглядається не лише як соціально-педагогічна новація, а як науково та експериментально вивірена система практичного втілення її ключових концептів і принципів, що базується на використанні специфічного кейсу інструментів – взаємопов'язаних технологій, методів і практик, які забезпечують рівний доступ до якісного навчання всім дітям, зокрема учням з особливими освітніми потребами. За результатами тривалих досліджень ми згрупували цей методичний інструментарій інклюзивної освіти у кілька взаємопов'язаних і взаємопроникних